

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. Г.С.СКОВОРОДИ

**ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ, СПЕЦІАЛЬНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Харків 2023

логопатів.....	322
Гайдук Д.О. Формування уявлень про світ професій у дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями як засіб профорієнтації у закладах дошкільної освіти.....	325
Гаменко В.Е. Дидактична гра як засіб корекції звуковимови у дітей дошкільного віку.....	328
Гевеленко Г.В. Особливості розвитку та корекційно-виховна робота з дітьми з затримкою психічного розвитку.....	331
Горбунова Т.М. Вплив продуктивних видів діяльності на формування моторного праксису у дітей із загальним недорозвиненням мовлення.....	334
Грицай О. С. Використання засобів альтернативної комунікації у роботі з дітьми з РАС.....	337
Гуріна С.С. Формування техніки читання у дітей із затримкою мовленнєвого розвитку.....	342
Демченко Н.О. Використання дидактичних ігор та ігрових прийомів у роботі з розвитку мовленнєвої активності дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення.....	345
Дем'яновська А.А. Формування дієслівної лексики дітей із загальним недорозвиненням мовлення.....	350
Дем'янюк С.С. Організація безбар'єрного просторового середовища дітей в інклюзивному класі.....	354
Довженко А.О. Логопедична робота зі стимуляцією мовленнєвої активності у дітей молодшого віку	356
Докійчук І.О. Формування відповідального ставлення до здоров'я у системі здоров'язбережувальної діяльності в закладах освіти.....	359
Дорошева С.О. Теоретичне обґрунтування проблеми використання театралізованої діяльності як засобу соціалізації дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення.....	362
Дюсембіна А.С. Мнемотехнічні прийоми як засіб корекції звуковимови у дітей старшого дошкільного віку.....	369
Єльцова О.Є. Поняття про систему ресс та її застосування у роботі з дітьми зі складними порушеннями розвитку.....	372
Єна А. Психолого-педагогічні умови збереження психічного здоров'я дітей із розладами аутичного спектра.....	377
Заскалько О.М. Особливості розвитку самооцінки у молодших школярів та підлітків із заїканням.....	382
Земляна К.А. Роль трудового навчання в процесі професійного самовизначення дітей з інтелектуальними порушеннями.....	386
Зінченко Д.А. Логопедична робота з розвитку мовленнєво – рухового апарату в дітей дошкільного віку, які страждають на дизартрію.....	387
Зюзін Ю. В. Принципи корекції мовленнєвого розвитку дітей засобами фізичного виховання.....	391
Кандаурова Е. В. Використання ігрових прийомів в логопедичній роботі зі стимуляції мовленнєвої активності у дітей молодшого дошкільного віку	395
Кизько Ю.В. Особливості модифікації підручників та посібників для	

1. Базима Н.В., Кондукова С.В. Особливості застосування гри в системі дошкільного сенсорного виховання дітей із загальним недорозвиненням мовлення. *Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів.* № 1. 2015. С. 15-21.
2. Богуш А.М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. Мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник. Київ : Слово, 2008. 187 с.
3. Фурман Н.В. Використання дидактичних ігор для формування фонематичного сприймання, слуху, голосу, уваги у дітей із порушенням мовлення: методичні рекомендації. Хмельницький : заклад дошкільної освіти N 29, 2021. 42 с.
4. Чепка О.В. Ігри в логопедичній роботі : навчально-методичний посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 181 с.
5. Конопляста С.Ю., Сак Т.В. Логопсихологія : навчальний посібник. Київ : Знання, 2010. 293 с
6. Шеремет. М.К. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2010. – 672 с.

Гевеленко Г.В.

Здобувач другого (магістрського) рівня спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: Галій А.І.,

кандидат біологічних наук, доцент,
завідувач кафедри здоров'я людини,
реабілітології і спеціальної педагогіки

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА КОРЕКЦІЙНО-ВИХОВНА РОБОТА З ДІТЬМИ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Затримка психічного розвитку (ЗПР) - це темпове відставання психічних процесів та незрілість емоційно-вольової сфери у дітей, які потенційно можуть бути подолані за допомогою спеціально організованого навчання та виховання.

Затримка психічного розвитку характеризується недостатнім рівнем розвитку моторики, мови, уваги, пам'яті, мислення, регуляції та саморегуляції поведінки, примітивністю та нестійкістю емоцій, поганою успішністю у шкільництві.

Діти з розумовою відсталістю потребують спеціально організованого корекційно-розвивального навчання та медичної підтримки.

Основними проявами ЗПР та особливостями розвитку таких дітей є:

Особливості мислення

Розглядаючи предмети та явища, діти із затримкою психічного розвитку використовують набагато менше навчального матеріалу, ніж їхні однолітки з нормотиповим розвитком.

Сенсомоторний розвиток та чуттєве сприйняття дійсності

Порушення центральної нервової системи призводять до поганої обробки інформації, отриманої від органів чуття. Дітям із ЗПР дуже важко розрізняти букви, які мають схожу форму. Написання літер також є складним і вимагає високого рівня просторової обізнаності, щоб розпізнати та відтворити графічне зображення літер та їх розміщення на сторінці зошита. Недорозвиненість

просторових уявлень також пов'язана з тим, що на початку навчання в школі діти із ЗПР ще не знають різниці між лівим і правим боком .

Пам'ять

Слабка пам'ять дітей із затримкою психічного розвитку часто повертає увагу педагогів. Дітям важко запам'ятовувати букви, цифри, таблицю множення та вірші. Довільна та мимовільна пам'ять у дітей із затримкою психічного розвитку слабка.

Специфіка пізнавальної діяльності

Діти із ЗПР зазвичай не допитливі. Вони задовольняються первинними відповідями на свої запитання і не виявляють наполегливості у вирішенні цікавих проблем. Інколи дитина ставить багато запитань, але всі вони одноманітні і свідчать не стільки про інтерес дитини, скільки про його обмеженість.

Знання та розуміння навколишнього світу

Діти часто не знають порядку днів, місяців і пір року. Спостерігається брак системності знань.

Порушення продуктивності та поведінки.

Ця характеристика більшою чи меншою мірою притаманна всім дітям із ЗПР. Причиною цього явища є надмірна втомлюваність нервових процесів та їх бездіяльність: у дітей дуже короткі періоди продуктивної роботи (15-20 хвилин), після чого настає втома. Одні діти стають млявими або сонливими, інші, навпаки, неспокійними, балакучими, не реагують на висловлювання або реагують негативно і так далі, з різними проявами.

Розвиток особистості

На додаток до загальних особистісних особливостей, діти із ЗПР можуть також проявляти особливості, зумовлені хворобливими розладами нервової системи. На тлі надмірної втоми і пригнічення неврологічних процесів у деяких дітей з'являються такі риси, як млявість, боязкість і плаксивість. Перезбудження також супроводжується швидкою втомлюваністю, що може призвести до бурхливих реакцій на висловлювання, постійних конфліктів з друзями та бійок. Мікросоціальне середовище, в якому ростуть ці діти, зокрема їхній груповий статус і досвід шкільної неуспішності, також може мати негативний вплив на розлади поведінки.

У роботі з дітьми, які мають ЗПР важливо забезпечити їх готовність до навчання у школі: розвиток дрібної моторики, фонематичного слуху, формування правильної звуковимови, уточнення доматематичних понять, формування соціально прийнятої поведінки.

Загальна мета корекційно-розвиткової роботи - сприяти розвитку дитини, створити умови для реалізації її потенціалу, допомогти їй подолати та компенсувати відхилення, що перешкоджають її розвитку.

У корекційно-розвивальній освіті важливо стежити за розвитком кожної дитини. Вона відіграє особливу роль у захисті та зміцненні фізичного та нервово-психічного здоров'я учнів.

Вчителі враховують індивідуальні особливості розвитку та навчання дітей у своєму навчанні. Вчителі приділяють увагу когнітивним видам

діяльності, таким як пам'ять, увага, мислення, міркування та навчальна поведінка, і використовують різні когнітивні та практичні поведінкові методи для виконання завдань.

Проведення занять включає в себе:

- виявлення особистісних особливостей дитини;
- обмеження рухової діяльності, щоб уникнути надмірної втоми;
- організація навчального процесу у ігровій формі, розвиток просторової орієнтації;
- участь дітей у творчих роботах;
- перехід від ігрових навичок до навчальних;
- організація навчального процесу за спеціальними методиками навчання дітей із ЗПР;
- діагностика дітей із ЗПР у дитячому садку та зіставлення річного діагностичного рівня розвитку.

При правильній організації методики корекційного навчання діти із ЗПР можуть досягти такого ж рівня розвитку, як і їхні однолітки.

Щоб ця робота завжди була ефективною, не можна нехтувати дітьми із ЗПР, які відвідують дитячий садок; успіх і результативність можуть бути досягнуті тільки в тому випадку, якщо психологи, логопеди, вчителі та батьки, відповідальні за дітей із ЗПР, будуть працювати в тісному контакті один з одним.

У процесі корекційно-розвивальної роботи з дітьми потрібно приділити увагу наступним питанням:

- адаптація дитини до навколишнього середовища;
- особливості поведінки;
- низька самооцінка;
- недовіра до оточуючих;
- невпевненість в собі;
- низька активність.

У корекційних програмах увага приділяється як самій дитині із затримкою темпів розвитку, а й її батькам. З рідними таких дітей проводять консультаційні бесіди, разом із психологом та дефектологом розробляють тактику підтримки дитини із ЗПР удома, проводять спільні заняття батьки-дитина. Корекційна робота, у разі легких когнітивних розладів, може бути окремим методом допомоги дитині, але найчастіше вона є складовою комплексної терапії ЗПР. У курсі лікування також застосовують апаратні технології, нейропсихологічні методики, стимулюючу та підтримуючу медикаментозну терапію. Лікування затримок розвитку у дітей передбачає різнобічний і щадний вплив, сьогодні для цього використовують препарати з групи нейропротекторів, які надають сприятливий комбінований ефект на головний мозок дитини та її центральну нервову систему.

Література

1. Діти з затримкою психічного розвитку : характеристика, особливості психологічного супроводу : метод. реком. [для методистів із психологічної служби, практичних

- психологів дошкільних навчальних закладів] / [Укл. : Л.О.Кондратенко]. – Суми : РВВ КЗ Сумський ОШО, 2015.
2. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки. / Миронова С. П., Гаврилов О. В., Матвєєва М. П.; за заг. ред. Миронової С. П. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010.
 3. Ілляшенко Т. Д., Бастуй Н. А., Сак Т. В. Діти із ЗПР та їх навчання. – К., 1997
 4. Маланчій В. Організація роботи з дітьми з особливими освітніми потребами / В. Маланчій // Початкова школа. – 2014. – № 4. – С. 62–63.
 5. Войтко В. В. Психолого-педагогічний супровід дітей з затримкою психічного розвитку : [навчально-методичний посібник] / В. В. Войтко. – Кропивницький : КЗ «КОШО імені Василя Сухомлинського», 2017. – 48 с.

Горбунова Т.М.,

здобувач вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта

Науковий керівник: Бондар В. І.,

доктор педагогічних наук, професор

Харківський національний педагогічний

університет імені Г. С. Сковороди

ВПЛИВ ПРОДУКТИВНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ МОТОРНОГО ПРАКСИСУ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Затримка мовленнєвого розвитку у дошкільному віці на сьогодні, за даними дослідників, сягає 15-25% від загальної кількості дітей даного віку. За даними Н. Бабич [2], більшість таких дітей має загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ). Традиційно визначають мовленнєву симптоматику ЗНМ - недорозвинення всіх сторін мовлення (фонетичної, лексико-граматичної та синтаксичної) та немовленнєву – особливості розвитку психічних процесів, емоційної сфери, та прояви різного ступеня диспраксії (загальної, дрібної артикуляційної моторики) [3, 134]. Зараз багато дослідників наголошують на тотожності механізмів формування праксису та фізіологічних механізмів мовлення (Конопляста С., Мартиненко І., Пахомова Н., Рібцун Ю., Соботович Е., Тищенко В. та ін.). Таким чином набуває актуальності робота, яка орієнтується саме на формування різних видів праксису у дітей із мовленнєвими порушеннями. Становлення праксичних функцій є важливим завданням для нормотипових дітей, вкрай важливим воно стає для дітей з порушеннями розвитку. Все це обумовило наші пошуки щодо ефективних та гармонійних прийомів та методів розвитку праксису у дітей дошкільного віку із ЗНМ.

Задля уточнення термінів дослідження звернемося до узагальненого визначення поняття «праксис». Узагальнене визначення твердить, що це «адекватно координована дія, яка супроводжується розгорнутим контролем» [2; 204], зазначається, що може порушуватися при ураженнях головного мозку різної локалізації та функціональних порушеннях. Тобто, праксис – це здатність виконувати ряд завчених рухів у певній послідовності, що приводить до досягнення поставленої мети.